(2) सन्धिः विच्छेदः वा क्रियताम्–(सन्धि अथवा सन्धिविच्छेद कीजिए–)

1. अस्त्युत्तरस्यां = ... + ...
2. निमज्जति+इन्दोः = ...
3. किरणेष्विवाङ्कः = ... + ... + ...
4. यस्य+आतपवन्ति = ...
5. वृष्टिभिराश्रयन्ते = ... + ...
6. क्षुद्रेऽपि = ... + ...
7. पूर्वापरौ = ... + ...

उत्तरम्– 1. अस्ति+उत्तरस्याम्, 2. निमज्जतीन्दोः, 3. किरणेषु+इव+अङ्कः, 4. यस्यातपवन्ति, 5. वृष्टिभिः+आश्रयन्ते, 6. क्षुद्रे+अपि, 7. पूर्व+अपरौ।

(3) एकपदेन उत्तरत–(एकपद में उत्तर दीजिए–)

1. कः अनन्तरत्नप्रभवः अस्ति?
2. किं हिमालयस्य सौन्दर्यं/वैभवं न नाशयति?
3. एकः हि दोषः कस्मिन् निमज्जति?
4. सिद्धाः काभिः उद्विग्नाः भूत्वा आतपयुक्तानि शिखराणि आश्रयन्ते?
5. हिमालयः अन्धकारं कुत्र/कासु रक्षति?
6. केषाम् गन्धः हिमलायस्य शृंगाणि सुरभीकरोति?
7. हिमालयः कस्याः मानदण्डः इव?

उत्तरम्– 1. हिमालयः, 2. हिमम्, 3. गुणसन्निपाते, 4. वृष्टिभिः, 5. गुहासु, 6. सरलद्रुमाणम्, 7.पृथिव्याः।

(4) अधोदत्तानां पदानां लिङ्गं विभक्तिं वचनं च लिखत–(निम्नलिखित पदों के विभक्ति, लिंग व वचन लिखिए–)

	लिंगम्	विभक्तिः	वचनम्
1. पृथिव्याः			
2. इन्दोः			
3. यस्य			
4. वृष्टिभिः			
5. शृङ्गणि			
6. गुहासु			
7. क्षुद्रे			

उत्तरम्– 1. स्त्रीलिंगम्, षष्ठी, एकवचनम्।
2. पुंल्लिगम्, षष्ठी, एकवचनम्।
3. पुल्लिगम्, षष्ठी, एकवचनम्।
4. स्त्रीलिंगम्, तृतीया, बहुवचनम्।
5. नपुंसकलिंगम्, प्रथमा/द्वितीया, बहुवचनम्।
6. स्त्रीलिंगम्, सप्तमी, बहुवचनम्।
7. पुंल्लिगम्, सप्तमी, एकवचनम्।

(5) मञ्जूषायाः सहायता श्लोकान्वयम् पूरयत।(मञ्जूषा की सहायता से श्लोकों का अन्वय पूरा कीजिए–)

(क) _____ नाम नगाधिराजः _____ अस्ति। (असौ) पूर्वापरौ तोयनिधि वगाहय _____ मानदण्डः इव _____ दिशि स्थितः।

पृथिव्याः, देवतात्मका, उत्तरस्यां, हिमालयः

उत्तरम्– (क) हिमालयः, देवतात्मा, पृथिव्याः, उत्तरस्याम्।

(ख) एकः हि _____ गुणसन्निपातेः इन्दोः _____ अङ्कः इव _____।

दोषः, किरणेषु, निमज्जति

उत्तरम्– (ख) किरणेषु, दोषः, निमज्जति।

बहुविकल्पीयप्रश्नाः

(1) श्लोकस्य शुद्धं भावार्थं चिनुत–(शुद्ध भावार्थ चुनिए–)

अनन्तरत्नप्रभवस्य यस्य हिमं न सौभाग्यविलोपि जातम्।

1. हिमम् हिमालय–पर्वतस्य शोभां नाशयति।
2. हिमालये अनेकानि रत्नानि सन्ति, तैः च हिमालयस्य शोभा भवति।
3. हिमालयात् अनेकेषां रत्नानां उत्पत्तिः भवति। यद्यपि अयं पर्वतः हिमेन आच्छादितः तथापि अस्य शोभा न नश्यति।

उत्तरम्– हिमालयात् अनेकेषां रत्नानाम् उत्पत्तिः भवति। यद्यपि अयं पर्वतः हिमेन आच्छादितः तथापि अस्य शोभा न नश्यति।

(2) अद्योलिखितं श्लोकांशं पठत प्रश्नान् च उत्तरत–(श्लोकांश पढ़िए और प्रश्नों के उत्तर दीजिए–)

दिवाकराद्रक्षति यो गुहासु लीनं दिवाभीतमिबान्धकारम्।

I. एकपदेन उत्तरत।

1. कः रक्षति? _____ (दिवाकरः, हिमालयः)
2. अयं कम् रक्षति? _____ (दिवाभीतम्, अन्धकारं)

II. एकवाक्येन उत्तरत–

1. हिमालयः अन्धकारं कस्मात् रक्षति?
2. अन्धकारः कुत्र लीनः?

III. यथानिर्देशम् रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत।

1. _____ (एकवचनम्) _____ (द्विवचनम्) गुहासु।
2. दिवाभीतमिव = _____ (दिवा+भीतमिव, दिवाभितम्+इव, दिवाभीतम्+एव)
3. पर्यायं चित्वा लिखत। सूर्यः = _____ (दिवाकरात्, दिवाकरः दिवाकरम्)
4. अन्धकारम् = _____ (प्रथमा विभक्ति, एकवचनम्, द्वितीया विभक्ति, एकवचनम्)
5. गुहासु _____ लीनः। (अन्धकारः, दिवाकरः)

उत्तरम्–

I. 1. हिमालयः 2. अन्धकारम्

II. 1. हिमालयः दिवाकरात् अन्धकारम् रक्षति।
2. अन्धकारः गुहासु लीनः।

III. 1. गुहायाम्, गुहयोः, 2. दिवाभीतम्+इव, 3. दिवाकरः, 4. द्वितीया विभक्तिः; एकवचनम्, 5. अन्धकारः।

********** END **********